

Elementit uskonnoissa: Maa

Fokus ry:n Tiedeklubissa käynnistyi keväällä 2013 neliosainen teemasarja, jossa kutsumme tutkijoita keskustelemaan uskontojen ja klassisten elementtien, veden, ilman, maan ja tulen keskinäisestä suhteesta. Vuoden toinen tiedeklubi-ilta pidettiin marraskuisena tiistai-iltana 26.11.2013 klo 16-17 Helsingin yliopiston Tiedekulmassa. Käsittelyssä oli tällä kertaa maan elementti, jossa yhdistyy niin hautaamisen ja kuoleman kuin sadon ja hedelmällisyydenkin teemat. Elementillä on vahva symbolinen merkitys kristinuskon kuvastossa ja kielessä. Kuoleman ja syntymän kysymyksiä tarkasteltiin suomalaisen hautauskulttuurin ja fransiskaani näkökulmasta. Keskustelussa olivat mukana käytännöllisen teologian professori **Jyrki Knuutila** sekä systemaattisen teologian professori **Pauli Annala**. Puheenjohtajana toimi filosofian tohtori **Katja Ritari**. Uskontotieteen professori **René Gothóni** oli estynyt pääsemään paikalle, joten hänen alustuksensa Athosvuoren erakkoisista jäi pois.

Hautauskäytännöt ikkunoina kulttuuriin

Jyrki Knuutila puhui maan elementistä esittelemällä suomalaisen hautasmaaperinteen kulttuurista maastoa. Tämän päivän tilanne Suomessa se, että esimerkiksi Helsingissä puolet hautaajista tuhkataan ja vainajan tuhkat sirotellaan ilmaan tai veteen. Uskonnollisten käsitysten mukaan hautauskäytäntöihin liittyy aina ajatus tietyn vaiheen päättymisestä, mutta myös uuden alusta. Knuutila esitteli maa-elementin tärkeyttä myös esikristillisissä hautausperinteissä. Suomessa on esikristillisellä ajalla haudattu maan lisäksi veteen ja suohon. Kun kristinusko saapui Suomeen ja siitä tuli valtauskonto (n. 1100-1200-luvun vaihteessa) muuttuivat hautauskäytännöt kristillisvaikutteisiksi. Vainajat haudattiin itä-länsisuuntaisesti ja hautoihin saatettiin laittaa kristillistä symboliikkaa sisältävää esineistöä.

Hautauskäytäntöjä voidaan Knuutilan mukaan pitää eräänlaisina ikkunoina kulloisenkin ajan kulttuuriin, sillä ne kertovat paljon ihmisten kulttuurikäsitteistä ja maailmankuvista. Hautausmaita ei tehdä vain kuolleita vaan myös eläviä varten ja joskus myös vallankäyttöä silmällä pitäen. Ne voivat olla sekä kulttuurin rakentamisen että sen tuhon paikkoja. Esimerkiksi vallan vaihtuessa Viipurissa toisen maailmansodan jälkeen, suomalaista kristillistä symboliikkaa, kuten kirkkoja ja hautausmaita tuhottiin. Yhteiskunnallisen tarkastelun näkökulmasta on mielenkiintoista, että nykyään on paljon hautoja, joissa ei ole lainkaan kristillistä symboliikkaa, mikä osaltaan kertoo aikamme kulttuurisesta muutoksesta.

Fransiskaani Äiti Maa

Pauli Annala kertoi fransiskaani hengellisyydestä ja maa elementin erityisestä merkityksestä heidän ajattelussaan. Esitys keskittyi Fransiscus Assisialaisen viimeisiin päiviin ja siihen millainen merkitys maalla oli hänelle koko kristinuskon tulkinnassa ja henkilökohtaisessa elämässä. Fransiscuksen käsitys maasta kiteytyy etenkin hänen runomuotoon kirjoitetussa tuotannossa ja niin sanotussa ”Veli auringon laulussa”, joka tunnetaan myös nimellä ”Luotujen ylistys”. Teksti on kirjoitettu noin paria vuotta ennen Fransiscuksen kuolemaa. Fransiscus kuoli vuonna 1226 lokakuun kuudentena päivänä ollessaan 44-vuotias. Tekstissä korostetaan Äiti Maan (Madre terra) tärkeyttä. Maa merkitsi Fransiscukselle elementtiä, joka ravitsee antimillaan ja pitää elämää yllä, elementtiä,

Tiedeklubi ti 26.11.20 klo 16-17: Elementit uskonnoissa: Maa

Keskustelun vetäjänä **FT Katja Ritari**, keskustelijoina käytännöllisen teologian professori **Jyrki Knuutila** ja systemaattisen teologian professori **Pauli Annala**

Tiedeklubit järjestää FOKUS ry, www.kulttuurifoorumi.fi

jonka syliin hän halusi myös kuolemassa päästä lepäämään. Tarina on osa keskisaikaista maailmankuvaa, johon kuului vahva usko kuoleman jälkeiseen elämään. Kosketus äitiin on ensimmäinen kosketus toiseen ihmiseen syntymässä. Siinä missä maa edusti turvallista äitiä, nähtiin kuolema lempeänä sisarena, joka laski kuolevan takaisin äidilliseen syleilyyn.

Tiedeklubi ti 26.11.20 klo 16-17: Elementit uskonnoissa: Maa

Keskustelun vetäjänä **FT Katja Ritari**, keskustelijoina käytännöllisen teologian professori **Jyrki Knuutila** ja systemaattisen teologian professori **Pauli Annala**

Tiedeklubit järjestää FOKUS ry, www.kulttuurifoorumi.fi